

רמב"ן פרק י"ג פסוק טז (פרשת בא)

"ולטוטפות בין עיניך" - אין למלה הזאת משפחה ידועה אבל בעלי הלשון יחשבו ליחס אותה אל לשון והטף אל דרום (יחזקאל כא ב) ועלימו תטוף מלתי (איוב כט כב) ענין מושאל מן והטיפו ההרים עסיס (עמוס ט יג) יאמר שתעשה מיציאת מצרים על ידך אות ובין עיניך דבור יזל כטל על שומעיו אבל רבותינו יקראו הדבר המונח בראש "טוטפות" כמו שאמרו (שבת נז א) לא בטוטפת ולא בסנבוטין ואמר רבי אבהו (שם) אי זהו טוטפת המקפת מאזן לאזן והם בעלי הלשון שמדברים בו ויודעים אותו ומהם ראוי לקבלו ואמר "טוטפות" ולא אמר "טוטפת" בעבור שהם בתים רבים כאשר קבלנו צורתם מן האבות הקדושים שראו הנביאים והקדמונים עושים כן עד משה רבינו והנה שורש המצוה הזאת שנניח כתב יציאת מצרים על היד ועל הראש כנגד הלב והמוח שהם משכנות המחשבה והנה נכתוב פרשת קדש והיה כי יביאך בטוטפות מפני המצוה הזאת שנצטוו בהם לעשות יציאת מצרים טוטפות בין עיניו ובפרשת שמע והיה אם שמוע נצטוו שנעשה המצות גם כן טוטפות דכתיב (דברים ו ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך והיו לטוטפות בין עיניך ולך אנו כותבים גם שתי הפרשיות הן לטוטפות שהם מצות הייחוד וזכרון כל המצות ועונשן ושכרן וכל השרש באמונה ואמר בשל יד והיה לך לאות על ידכה ודרשו בו (מנחות לו) שהוא שמאל שהלב נוטה לו ועל דרך האמת מה שאמר הכתוב בעבור זה עשה ה' לי כי כמו זה אלי ואנוהו (להלן טו ב) יאמר כי בעבור שמו וכבודו עשה עמנו והוציאנו ממצרים והיה זה לך לאות על זרוע עזך כטעם כי תפארת עזמו אתה (תהלים פט יח) והנה האות כאות המילה והשבת ובעבור שהכל בכלל הוא האות על היד העתיקו אבותינו ממשה מפי הגבורה שיהיה בית אחד כענין שאמר הכתוב אחותי כלה (שיר השירים ה א) בעבור שהיא מתאחדת וכלולה מל"ב נתיבות וכתוב שמאלו תחת לראשי (שם ב ו) ואמר ולזכרון בין עיניך שיונחו במקום הזכרון בין העינים שהוא ראשית המוח והוא תחלת הזכרון ומעמד הצורות אחרי הפרדן מלפניו והם מקיפים את כל הראש ברצועותיהם והקשר שהוא על אחרית המוח המשמר הזכירה ולשון "בין עיניך" שיהיו באמצעות הראש לא מצד אחד או ששם שרשי העינים ומשם יהיה הראות וכן ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ולפרש זה חזר ואמר "ולטוטפות" לבאר שאין המצוה בין העינים למטה אבל בגובה הראש מונחים שם כטוטפות ואמר לשון רבים שהם בתים רבים כאשר קבלנו ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון כחשו בה' ויאמרו לא הוא ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא) ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכר יאמרו עזב ה' את הארץ וכאשר ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה מחדשו ויודע ומשגיח ויכול וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד אמתת הנבואה כי ידבר האלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים ותתקיים עם זה התורה כלה ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח) להורות על ההשגחה כי לא עזב אותה למקרים כדעתם ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ להורות על החידוש כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על היכולת שהוא שליט בכל אין מעכב בידו כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים אם כן האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם לדור אחרון והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג) והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות ושנזכיר זה בפיו בבקר ובערב כמו שאמרו (ברכות כא) אמת ויציב דאורייתא ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך ושנעשה סכה בכל שנה וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בעיניה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו וגם בנבואה והאמין בכל פנות התורה מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו ולפיכך אמרו (אבות פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמדות וחביבות מאד שבכל שעה אדם מודה בהן לאלהיו וכוונת כל המצות שנאמין באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו והיא כוונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמצאים ויפרסמו זה ויאמרו לפנינו בריותיך אנחנו וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל בירושלמי (תענית פ"ב ה"א)

ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג ח) מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול חציפא נצח לבישה (עי' ספר הערוך ערך חצף) ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז, א) (ולעיל ו ב) ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות כמו שאמר הכתוב (דברים כט, יג) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא)